

DOĞA EĞİTİMİ TABANLI SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİNİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DENETİM ODAĞI ÜZERİNE ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Güçlü ÖZEN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, BESYO, guclu1234@yahoo.com

Doç. Dr. ŞERİFE VATANSEVER

Uludağ Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, serife@uludag.edu.tr

ÖZ

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin katıldıkları doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerinin onların denetim odağı üzerine etkisini belirlemektir. Doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerini, katılımcıları kendi sınırlarını ve diğerlerini tanıma fırsatları yaratan, onu pasif değil aktif kılan ve yaşayarak öğrenmesine yol açan sportif bir etkinliğin öte bir öğrenme noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada ön test –son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Çalışmaya 240 öğrenci (140 erkek- 100 kadın) katılmış ve rastgele yöntem ile grup ikiye bölünmüştür. Grubun yaş ortalaması 21.58±2.52. Deneme grubu haftada iki gün, toplamda doksan gün süren bir uygulamaya katılmıştır. Bu süre zarfında kontrol grubu herhangi bir aktiviteye katılmayıp normal yaşantısına devam etmiştir. Veri toplamak için Rotter (1966)'ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kontrol ve deneme grubu ön testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Kontrol grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış ($p>0.05$); deneme grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsiyet bağımsız değişkeni açısından ön test, son test ve farkların farkı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Sonuç olarak, doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerinin katılımcıların denetim odağı üzerinde dıştan içe doğru bir harekete sebep olduğu, bu durumda olumlu olarak algılanabileceği söylenebilir. Cinsiyet farklılığının eğitim çıktıları üzerinde etkisi olmadığı ve kadın ve erkek katılımcılar için uygun hazırlandığından bahsedilebilir.

Anahtar Kelimeler: Denetim odağı, serbest zaman etkinliği, yaşayarak öğrenme

The Effects of Outdoor Education Based Leisure Time Activities on University Students's Locus of Control

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the effect of outdoor education based leisure time activities on their locus of university student. Outdoor education based leisure time activities, which creates opportunity of learning theirs and other participants limits and creates an option to learn actively but not passive. It represents itself as a learning point other than just a sportive activity.

In the research has been used pretest – post test experimental model with control group. 240 students attended to the research (140 men, 100 women) and the group has been divided to 2 by random method. The average age of the group is 21,58 +2,52. Test group attended to practice twice a week in total 90 days. Control group didn't attend any activity in this time and carried on with their normal life. Roter's (1966) internal and external locus of control scale has been used for gathering of data.

Result of statistic alanalysis shows that there is no significant differences between preliminary test of control and experimental groups ($p>0,05$) as a statically. There is no significant difference between preliminary test – final test of control group as a statically ($p>0,05$). Statical analysis found significant difference between experimetal group’s preliminary test – final test results. ($p<0,05$) There is no number of statically significant differencies between preliminary test – final test in terms of gender argument. ($p>0,05$)

As a result we can say that outdoor education based leisure time activities causes effects on participants’s locus of control movements from outside towards inside and it can say that this is a positive perception.

Gender differences don’t make any effects on educational out put and we can mention that preparation is suitable for men and women particapants.

Key Words: *Locus of control, leisure time activity, learning by experience*

1. GİRİŞ

Denetim odağı “kişinin, iyi ya da kötü, kendisini etkileyen olayları kendi yetenek, özellik ve davranışlarının sonuçları ya da şans, kader, talih ve güçlü başkaları gibi kendisi dışındaki güçlerin işi olarak algılaması eğilimidir” biçiminde tanımlanabilir. Kendilerini etkileyen olayların, daha çok kendi denetimlerinde olduğu inancını taşıyan kişilerden içten denetimliler, kendilerine olanların, daha çok kendileri dışındaki güçlerin denetiminde olduğu inancını taşıyanlardan da dıştan denetimliler olarak söz edilir (Akt: Dönmez, 1983). Diğer bir deyişle, içten denetimlilik ucuna yakın olan kişi, çevresinin kendi denetimi altında olduğunu ve isterse yaşamını istediği yöne çevirebileceğine inanır. Diğer yandan, dıştan denetimlilik ucuna yakın olan kişi ise çevresinde olup bitenleri etkilemekten kendisinin aciz olduğuna ve yaşamını kaderin belirlediğine, kendisinin elinden gelen bir şey olmadığına inanır (Cüceloğlu, 1999).

İçten denetimlilerin dıştan denetimlilere göre okulda daha başarılı oldukları ve daha yüksek not aldıkları, problem çözümüne yönelik bilgiyi araştırma isteğine ve bağımsızlığa daha fazla ihtiyaç duydukları, sosyal etkiler karşısında daha dirençli oldukları görülmüştür (Çolak, 2006).Kişiliğin alt boyutlarından birisi olarak belirtilen denetim odağı, kişinin davranışlarının yaratacağı sonuçlar konusundaki beklentileri ile ilgilidir. Rotter (1966) bu kavramı sosyal öğrenme kapsamı içerisinde temellendirmiş ve “kişinin iyi ya da kötü, kendisini etkileyen olayları kendi yetenek, özellik ve davranışlarının sonuçları ya da şans, kader, talih ve güçlü olan başkaları gibi kendisi dışındaki güçlerin işi olarak algılaması eğilimidir” şeklinde tanımlanmıştır (Alparas, 2007).

Bireyin sağlıklı bir yetişkin olmasında, çocukluk yıllarındaki yaşam deneyimlerinin önemli etkisi olduğu bilinmektedir. Birey sosyal gelişim süreci içinde çocukluktan itibaren çevresindeki kişileri ve olayları gözleyerek, hangi davranışların hangi sonuçları doğuracağı ve hangi sonuçların kendi davranışlarından kaynaklandığı konusunda oldukça tutarlı beklentiler geliştirmektedir (Yeşilyaprak, 1988).Dış denetimlilik kişiliğin değiştirilemez bir özelliği olarak

algılanmamalı uygun ortamlarda, dış denetimlilikten iç denetimliliğe doğru değişimin gerçekleştiği kendine güven duyan, yaptığı işin sorumluluğunu taşıyabilen ve gücün orada burada değil yalnızca kendi içinde olduğunun farkında olan sağlıklı ve güçlü nesiller yetiştirilmelidir (Cengil, 2004). Serbest zaman etkinlikleri yolu ile çocuğun kendi kendini ifade edebilmesi, yeteneklerini fark edebilmesi, yaratıcı potansiyelini kullanabilmesi, dil, zihin, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirebilmesi için önemli fırsatlar yaratmaktadır (Aytaç, 2003). Dolayısı ile serbest zamanlarda yapılacak etkinlikler vasıtası ile gelişim sürecindeki bireyin gelecekte yaşamını pozitif yönde etkileyecek yeterlilikler ile donatılması son derece önem kazanmaktadır.

Kır (2007), serbest zamanın, bireyin kişiliğinin gelişmesinde, toplumsal refah ve kalkınmanın sağlanmasındaki rolüne dikkat çekmiş ve üniversite öğrencilerinin pasif olarak geçirdikleri ders dışı zamanı değerlendirme alışkanlıklarının gelecek için son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Yapılan birçok çalışma farklı yaşantı deneyimlerinin katılımcıların liderlik özelliklerinin ortaya çıkması için fırsatlar yaratırken, problem çözme, iletişim, güven, denetim odağı gibi sosyal örüntülerde olumlu gelişime yol açacağı belirtilmiştir (Özen, 2010). Bireylerin kendi yaşantıları yolu ile konfor alanlarından çıkmalarını sağlayan etkinlikler bütünü en geniş tanımlamayla yaşantısal öğrenme süreci olarak tanımlanmakta ve katılımcıları, değişime ve kendileri ile başkalarını anlamayı başarmaları için cesaretlendirmek üzere planlanmış bir katalizör olarak iş görmektedir(Kenzie, 2000). Bu tip etkinliklerin hem kişisel gelişim hem de sosyalleşme için iyi bir fırsat olduğunu belirtilmektedir.

Birçok açık alan ve macera dayalı etkinlikler bütünü ile oluşturulmuş program, esasen doğal ortam içinde fiziksel zorluklara odaklansa bile, formatif olarak yaşantısal öğrenme sürecine bağlı bütüncül (holistik) bir yöntem olarak tanımlanmıştır (Martin, 2001). Alan yazını bu tip eğitimlerden kazanımları temel anlamda iki kategoride toplarken, birinci kolda bireysel ikinci kolda ise grupsal gelişimlerden bahsetmiştir. Problem çözme, sosyalleşme, özgüvende gelişim ve denetim odağının kontrolü gibi konularda gelişimden bahsedilmesi bu tarz eğitimlerin önemini daha da arttırmakta olduğu belirtilmiştir (Dainty ve Lucas 1992).

Bu çalışmada amacı doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerinin üniversite öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkisi çözme beceri algı düzeyleri üzerine etkisi incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Etkinliğinin denetim odağı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen modeli kullanılmıştır. Veri toplamak Rotter (1966)'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır.

Ön test-son test kontrol gruplu model Tablo 1'de verilmiştir

Tablo 1. Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Model (Karasar, 2005).

Gruplar	Ön Test	Uygulama	Son Test
Deneme Grubu(G1)	R O1.1	X	O1.2
Kontrol Grubu (G2)	R O2.1		O2.2

Araştırmamıza katılan gönüllü 240 öğrenci (140 erkek- 100 kadın) rastgele yöntemle kontrol ve uygulama grubuna ayrılmışlardır. Hafta içi serbest zamanlarına uygun olarak belirlenen ve aralarında en az yirmi dört saat bulunan iki gün çalışmamıza katılmışlardır. Uygulama doksan gün sürmüştür. Uygulamalarda doğa eğitimi tabanlı insiyatif ve problem çözme oyunları ile alçak aktivite olarak tabir edilen güven oyunları uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Rotter (1966)'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, bireylerin genellenmiş kontrol beklentilerinin içsellik-dışsallık boyutu üzerindeki konumunu; pekiştiricilerin bireyin kendi içindeki ya da dışındaki güçlerin (şans, kader vb.) kontrolünde olduğuna dair sahip olduğu genel beklenti ya da inancı ölçmekte olup, Türkçeye uyarlanması Dağ (1991; 2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır ve iki seçenektir. Testi yanıtlayan kişiden kendisine uygun olan cümleyi seçmesi istenir. 29 maddenin 6'sı (1, 8, 14, 19, 24, 27) dolgu maddesi olduğu için puanlanmamaktadır. Diğer sorulardan 2, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 25 ve 29. maddelerin "a" seçenekleri; 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 15, 22, 26 ve 28. maddelerin de "b" seçenekleri 1'er puan almaktadır. Böylece ölçeği cevaplayan bireyler 0 ile 23 arasında bir toplam puan alabilmektedir. Yükselen puanlar, dış kontrol odağı inancında artışı göstermektedir. Ülkemizde Rotter İç- Dış Kontrol Odağı Ölçeğinin (RIDKOÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmaya N= 240 kişi katılmıştır. Örneklemin N=140 (%58,3) erkek, N=100 (%41,7) kadın ve yaş ortalaması 21.58 ± 2.52 'dir.

Kontrol ve deneme grubu ön test puanları açısından karşılaştırmak için bağımsız t testi yapılmış ve istatistikler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Deneme ve kontrol gruplarının “Denetim Odağı Ölçeği” Ön test puanlarına ilişkin Bağımsız t-testi sonuçları.

Grup	N	AO	SS	t
Deneme	120	9,80	1,96	0,198
Kontrol	120	10,09	1,72	

* $p < 0,05$

Deneme ve kontrol grupları ön test puanları incelendiğinde istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Deneme ve Kontrol grubu “Rotter İç- Dış Kontrol Odağı Ölçeği”ne ilişkin ön test-son test toplam puanların karşılaştırılması için yapılan Bağımlı t-testi sonuçları Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Denetim Odağı Puanları Tablosu

	t	df	Sig. (2-tailed)
ontest – sontest (deneme)	4,54	119	,031
ontest – sontest (kontrol)	1,98	119	,249

* $p < 0,05$

Deneme ve kontrol grupları ön test puanları incelendiğinde deneme grubu ön-test son-test puanları arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmuş ($p < 0,05$), kontrol grubu puanları arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Deneme ve Kontrol grubu “Rotter İç- Dış Kontrol Odağı Ölçeği” ne ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma puanları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Denetim Odağı Aritmetik Ortalama Puanları Tablosu

	AO± SS	AO± SS	N
	Deneme Grubu	Kontrol Grubu	
Öntest	9,80±1,9 6	10,09±1, 72	120
Sontest	7,59±1,7 1	9,986±1, 89	120

*p<0,05

Cinsiyet değişkeni açısından Deneme grubu ön test, son test ve farkların farkı puanları arasındaki farka bağımsız-t testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deneme Grubu Denetim Odağı Puanlarının Cinsiyet Farklılığı Açısından İncelenmesi İçin Bağımsız-t Testi Tablosu

	Öntest		Sontest		Farkların Farkı
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
AO±SS	9.98±1,98 1,87	9,55±	7,95±1,81 6,89±1,74		
t		-1,02		-,844	-1,329

*p<0,05

Cinsiyet değişkeni açısından Deneme grubu ön test, son test ve farkların farkı puanları incelendiğinde istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerinin üniversite öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkisi incelemektir. Yapılan analizler sonucunda deneme ve kontrol grupları ön test puanları arasında istatistiksel bir fark bulunmaması grupların homojen olduğunu göstermektedir. Yapılan etkinlikler öncesi ve sonrası alınan puanlar açısından bakıldığında kontrol grubu puanları arasında istatistiksel bir fark bulunamaz iken deneme grubu puanları arasında istatistiksel bir farka rastlanması bu farkın doğa eğitimi tabanlı serbest zaman etkinliklerine katılım sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Aritmetik

ortalamalar incelendiğinde denetim odağının dıştan içe doğru bir gelişim sergilediği görülmüştür.

Yaşayarak öğrenme etkinliklerinin, katılımcılarına aktif katılım vasıtası ile hareketlilik, kendini daha iyi hissetme ve fit olma gibi duyguları yaşatırken, zorluklarla mücadele etme azmi gibi gerçek yaşamda kullanabilecekleri yeterlilikleri kazandıklarını bildirmiştir (Neill, 2007). Farklı bir yaklaşım olan yaşayarak öğrenme eğitimleri, öğrencileri konfor alanlarından çıkmalarını sağlayarak kişisel gelişimlerinde olumlu gelişmeler yaratacağı (Leberman ve Martin, 2002; Brown, 2008) alan yazında sıkça vurgulanan bir olgu olmuştur. Farklı yaşantı deneyimlerinin katılımcıların liderlik özelliklerinin ortaya çıkması için fırsatlar yaratırken, problem çözme, iletişim, güven, denetim odağı gibi sosyal örüntülerde olumlu gelişime yol açacağı belirtilmiştir (Çelebi ve Özen 2004).

Yaşantısal öğrenmeye dayalı macera etkinliklerinin denetim odağı üzerine etkisini inceleyen ve 1632 deneğin yer aldığı 45 çalışma sonuçlarını içeren meta analiz çalışmasında, macera tabanlı etkinliklerin denetim odağı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Hans,2000). Rickinson ve diğ. (2004), taradıkları yaşantısal öğrenmeye dayalı 150 farklı çalışmanın sonuçlarına göre, bu tip etkinliklerin çocukların denetim odağı üzerinde kısa ve uzun dönemli olumlu etkisinin olduğunu vurgulamışlardır.

Çalışma sonuçları cinsiyet bağımsız değişkeni açısından incelendiğinde cinsiyet bağımsız değişkeni açısından ön test, son test ve farkların farkı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Denetim odağı ile ilgili alan yazın incelendiği zaman, cinsiyete farklılığının denetim odağı üzerinde anlamlı fark yaratmadığını belirten çalışmalar (Yeşilyaprak, 1988; Erdoğan, 2003; Şahin, Kıralp ve Dinçyürek, 2005) olduğu gibi, fark yarattığını belirten çalışmalara da (Nowicki, 1978; Özerdem, 2003) rastlanılmaktadır.

Hattie ve diğ. (1997) yaşantısal öğrenme temelli olan maceraya dayalı aktiviteler ile oluşturulmuş eğitimlere katılan katılımcıların kazanımlarını incelemek amacıyla yaptığı meta-analiz çalışmasında ilerlemiş yaş seviyesinin haricindeki demografik özelliklerin program kazanımları üzerinde çok etkili olmadığını belirtmişlerdir. Yine benzer programlar üzerine Neil ve Richards (1998) yaptıkları meta-analiz çalışmasında program süresinin eğitim kazanımlarına anlamlı etkisi üzerinde vurgu yaparken, cinsiyet değişkeninin program kazanımlarını etkilemediğini vurgulamıştır. Ancak katılımcıların cinsiyet farklılığından dolayı içsel algılamalarında bir fark olduğunu öne sürülmüş ve erkek katılımcıların bir şeyi başardıklarında bunu yeteneklerine, kadın katılımcıların ise şans veya özel bir çabaya

bağladıklarını belirtmişlerdir. Bunun sonucu olarak da kadınların daha çok ruhsal gelişim, erkeklerin ise macera arayışı içinde olduklarını öne sürülmüştür (Kenzie, 2000). Etkinlikler sonucunda karşılaşılan sorunlar ile içsel kuvvetlerim ile baş edebilirim duygusu hem erkeklerde hem bayanlarda olumlu gelişime sebep olurken, eğitim düzeylerinin benzeşikliği cinsiyet değişkeninin program kazanımlarını etkilemediği söylenebilir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak, rekreatif bir etkinlik olarak uygulanan yapay duvar tırmanışı, yaşantısal öğrenme temelli bir etkinlik olup katılımcıların denetim odağı üzerinde olumlu etkisi tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma sonuçlarına göre;

- Kontrol grubu ve deney grubu ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Kontrol grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Deneme grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.
- Cinsiyet bağımsız değişkeni açısından ön test, son test ve farkların farkı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
-

Bu sonuçlar ile;

- eğitim öncesi grubun homejen olduğunu,
- denetim odağı algısındaki olumlu değişimin uygulanmış olan eğitim programından kaynaklandığını,
- eğitim programı kazanımları açısından cinsiyet değişkeninin bir etkisinin olmadığı, başka bir deyişle kadın ve erkek katılımcılar için uygun hazırlandığından bahsedilebilir.

KAYNAKÇA

- Alparas, G (2007), Düşünme Eğitimi Programının Çocukların Denetim Odağı Algılarına Etkisinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi
- Aytaç, Ü (2003) Çocukta Hareket, Oyun Gelişimi ve Öğretimi, Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Web-Ofset Tesisleri, s.3-11, Eskişehir
- Brown, M. (2008), Comfort zone: model or metaphor? Australian Journal of Outdoor Education, 12(1), 3-12.
- Cengil, M. (2004), Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Denetim Odaklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3(5): 65 – 88
- Cüceloğlu, D.(1999), İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi. İstanbul
- Çelebi, M.,Ozen, G. (2004, March). Universitystudentsandadventureeducationprogrammes: A study of meaningsandexperience of adventuretrainingactivities. In W. Krause (Ghair), Outdoorandadventureeducation -developmentsandprogrammes. Symposiumconducted at themeeting of the International Gonference on Leisure, Tourism&Sport - Education, Integration, Innovation, Gologne, Germany
- Çolak, E. (2007), Meslek Lisesi Makine Bölümü Öğretmenlerinin Denetim Odaklarının Medeni Durum, Yaş, Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenleri Açısından İncelenmesi, Yeditepe Üniversitesi EğitimFakültesi Dergisi, EDU7, Cilt 2, Sayı:1, İstanbul
- <http://journal.yeditepe.edu.tr/index.php/edu7/article/view/21>
- Dağ İ. Kontrol odağı ölçeği (KOÖ): ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. Türk Psikoloji Dergisi. 2002; 17(49): 77-90
- DAĞ, İhsan (1991), “Rotter'ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliliği”, Psikoloji Dergisi, 7(26): 10-16
- Dainty, P. Lucas, D (1992) “ClarifyingtheConfusion: A Practical Framework forEvaluatingOutdoor Development ProgrammesforManagers”, Management EducationandDevelopment, 23(2): 106-22
- Dönmez, A. (1983). Dentim odağı (locus Of control) ve çevre Büyüklüğü, AAnkara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(16): 1301-3718
- Erdoğan, B. (2003). Denetim odağı ve ön bilgi düzeyinin öğrencilerinin öğretim materyalini kontrol tercihlerine etkisi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 2 (3), 31-46
- Hans, T. (2000). A meta-analysis of theeffects of adventureprogramming on locus of control. Journal of ContemporaryPsychotherapy, 30(1):33-60
- Hattie, J.,Marsh, H. W., Neill, J. T.,veRichards, G. E., (1997). Adventure educationandOutwardBound: Out-of-classexperiences thatmake a lastingdifference. Review of EducationalResearch, 67: 43-87
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Arastırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler. Nobel Yayıncılık, Ankara

- Kenzie, Marcia.Mc. (2000)., How are Adventure Education Program Outcomes Achieved?: A review of the literature, Australian Journal of Outdoor Education. 5(1): 19-28
- Kır, İ. (2007). Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri: Ksü Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (2): 307-328
- Leberman, S. I., Martin, A. J. (2002). Does pushing comfort zones produce the most learning?, Australian Journal of Outdoor Education, 7(1): 71-81
- Martin, J. (2001). Towards The Next Generation Of experiential Education Programmes: A Case Study Of Outward Bound, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yeni Zelanda.
- Neill, J. T, Richards, G. E. (1998). “Does outdoor education really work? A summary of recent meta-analyses”, Australian Journal of Outdoor Education, 3: 2-9
- Neill, J.T. (2007). Psychological aspects of outdoor education. Retrieved May 10
<http://wilderom.com/Psychologicat.htm>.
- Nowicki, S. (1978). Reported stressful events during development periods and their relation to locus of control orientation in college students. Journal of Consulting and Clinical Psychology, (46) 6, 1552-1553
- Özerdem, Ö. (2003). Ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin denetim odaklarına ilişkin karşılaştırmalı değerlendirme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi M. Y., Sanders, D., Benefield, P. (2004). A review of research on outdoor learning. Shrewsbury, UK: National Foundation for Educational Research and King's College London
- Şahin, S., Kıralp, Y. ve Dinçyürek, S. (2005). VII. Ulusal psikolojik danışma ve rehberlik kongresi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimi Bölümü, İstanbul
- Yeşilyaprak, B. (1988). Lise Öğrencilerinin İçsel Ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü